

Što je poremećaj ličnosti?

(What is a personality disorder?)

Što je poremećaj ličnosti?

Svatko ima neke osobine koje ih karakteriziraju kao ličnost. To su način kako neka osoba obično razmišlja i kako se ponaša, što svakog od nas čini jedinstvenima.

Osobine ličnosti postanu poremećaj ličnosti kada takav način razmišljanja i ponašanja postane ekstreman, nefleksibilan i neprilagodljiv. To može unijeti golemu zbrku u životu dotične osobe što obično uzrokuje znatan stres samoj osobi kao i drugima.

Poremećaji ličnosti počinju u djetinjstvu i traju čitav odrasli život. Raširenost poremećaja ličnosti nije čvrsto ustanovljena i razlikuje se za različite poremećaje. Granični poremećaj ličnosti pogađa otprilike jednu od 100 osoba.

Iako može biti teško promijeniti nečiju ličnost, osobe s poremećajima ličnosti mogu, ako im se pruži rano i odgovarajuće liječenje i podrška, voditi ispunjen i produktivan život.

Koje su glavne vrste poremećaja ličnosti?

Postoji širok raspon poremećaja ličnosti. Svaki od njih uključuje *ukorijenjen* model ponašanja, što znači da su karakteristično ponašanje i misli jasno primjetni u svim aspektima života dotične osobe.

Postoje tri skupine poremećaja ličnosti: nastrani ili ekscentrični poremećaji; dramatski, emocionalni ili hiroviti poremećaji; te poremećaji anksioznosti ili straha. Specifični poremećaji su:

Paranoidni poremećaj ličnosti (Paranoid personality disorder) je stalno nepovjerenje i sumnjičavost prema drugima, tako da se motivi drugih osoba protumače kao zlonamjerni.

Shizoidni poremećaj ličnosti (Schizoid personality disorder) je stalno izdvajanje iz društvenih veza kao i ograničen raspon izražaja emocija u međuljudskim situacijama.

Shizotipni poremećaj ličnosti (Schizotypal personality disorder) je ukorijenjeni model društvenih i međuljudskih nedostataka kojeg karakterizira akutna nelagoda sa smanjenom sposobnošću za uspostavljanje bližih veza. Njega također

karakteriziraju iskrivljeno razmišljanje i percepcija kao i ekscentrično ponašanje.

Antisocijalni poremećaj ličnosti (Antisocial personality disorder)

je ukorijenjen model nemarenja za i gaženja prava drugih.

Histrionski poremećaj ličnosti (Histrionic personality disorder)

je stalno iskazivanje pretjeranih emocija i potrebe da joj se ukazuje pažnja.

Narcisoidni poremećaj ličnosti (Narcissistic personality disorder)

je ukorijenjen osjećaj grandioznosti (u mašti ili stvarnom ponašanju), potreba da im se dive i nedostatak suosjećaja s drugima.

Izbjegavajući poremećaj ličnosti (Avoidant personality disorder)

je ukorijenjena društvena sputanost, osjećaj nedoraslosti i pretjerana osjetljivost na negativnu ocjenu.

Ovisni poremećaj ličnosti (Dependent personality disorder)

je sveprisutna i pretjerana potreba da se netko brine o njima što dovodi do toga da se takva osoba ponaša potčinjeno, pretjerano se vezuje za druge i strahuje od odvajanja.

Opesivno-kompulzivni poremećaj ličnosti (Obsessive-compulsive personality disorder)

je sveprisutni model ponašanja kad je dotična osoba preopterećena urednošću, perfekcijom i duševnom i međuljudskom kontrolom, na štetu fleksibilnosti, otvorenosti i učinkovitosti.

Granični poremećaj ličnosti (Borderline personality disorder)

je sveprisutni model ponašanja kojeg karakteriziraju nestabilnost ra-spoloženja, vlastitog imidža, kao i u međuljudskim odnosima i u kontroli nagona.

Razumijevanje graničnog poremećaja ličnosti od posebne je važnosti jer ga se može pogrešno dijagnosticirati kao neku drugu duševnu bolest, naročito kao poremećaj raspoloženja.

Kod osoba s graničnim poremećajem ličnosti obično dolazi do:

- Velikih promjena raspoloženja.
- Neprimjerene ljutnje ili poteškoća s kontrolom ljutnje.
- Kroničnog osjećaja praznine.
- Opetovanog samoubilačkog ponašanja, gesti ili prijetnji, ili samoozljeđivanja.
- Impulzivnog i samouništavaju-

ćeg ponašanja.

- Nestabilnih veza.
- Ustrajnog stvaranja nestabilne slike o samom sebi i nestabilne samosvijesti.
- Straha da ne budu napušteni.
- Razdoblja paranoje i gubitka dodira sa stvarnošću.

Problemi društvenog zdravlja koji idu jedni s drugima

Poremećaji ličnosti često idu zajedno s drugim duševnim bolestima. Za više informacija o duševnom zdravlju pročitajte brošuru "Što je duševno zdravlje?" i druge brošure iz ove serije.

Štetno konzumiranje alkohola i drugih droga često ide zajedno s poremećajem ličnosti, osobito s graničnim poremećajem ličnosti. To komplicira liječenje, te je stoga važna učinkovita kontrola uzimanja alkohola i drugih droga.

Što uzrokuje poremećaj ličnosti?

Poremećaji ličnosti nastaju u djetinjstvu, a misli i ponašanja postanu sve prisutniji u odrasloj dobi.

Neki poremećaji su prisutniji kod muškaraca (npr. antisocijalni poremećaj ličnosti), dok su drugi ra-

šireniji kod žena (npr. granični poremećaj ličnosti).

Mnoge osobe s poremećajem ličnosti prvi put zatraže pomoć tek nakon više godina patnje, ako to uopće ikad i učine. To još više doprinosi našem nepoznavanju uzroka tog poremećaja i kako se on razvija.

Čini se da su različiti uzroci povezani s različitim poremećajima ličnosti. Međutim, kao što je to slučaj s većinom duševnih bolesti, njihovi uzroci su po svemu sudeći složena kombinacija genetskih i biokemijskih, kao i individualnih, obiteljskih i okolišnih čimbenika.

Što uzrokuje granični poremećaj ličnosti?

Već je pouzdano utvrđeno da je sklonost razvijanju graničnog poremećaja ličnosti nasljedno. To je slično predispoziciji drugim bolestima, kao što su dijabetes i bolesti srca.

Postoje izvjesni dokazi da je granični poremećaj ličnosti možda povezan s kemijskom neravnotežom u mozgu.

Vjeruje se da su glavni čimbenici koji doprinose nastanku ovog poremećaja zlostavljanje u djetinjstvu, zapuštanje, kao i odvajanje djeteta od njegovatelja ili voljenih

osoba, a naročito kada je zlostavljanje teško i dugotrajno.

Granični poremećaj ličnosti je rašireniji kod žena nego kod muškaraca.

Kakvo je liječenje na raspolaganju?

Metode liječenja poremećaja ličnosti sve se više usavršavaju. Način liječenja ovisi o vrsti poremećaja ličnosti.

Mnogi poremećaji ličnosti povezani su s drugim duševnim bolestima, iako je takvo ponašanje oboljelih obično dugotrajnije i kronično.

Na primjer, opsesivno-kompulzivni poremećaj ličnosti povezan je s opsesivno-kompulzivnim poremećajem, shizoidni poremećaj ličnosti sa shizofrenijom, a izbjegavajući poremećaj ličnosti sa socijalnom fobijom. Stoga se mogu primijeniti i neke slične metode liječenja.

Za granični poremećaj ličnosti glavne metode liječenja su psihološke terapije. Dijalektalna bihevioralna terapija (dialectical behaviour therapy) je oblik kognitivno-bihevioralne terapije kojom se liječi nestabilno raspoloženje i naglost.

Njom se uči oboljele kako kontrolirati svoje emocije i ponovno naučiti kako se postaviti prema drugim ljudima i u raznim situacijama.

Jedan od važnijih ciljeva liječenja osoba s graničnim poremećajem ličnosti je uspostavljanje kontrole nad ponašanjem gdje postoji opasnost od samoozljeđivanja i samoubojstva. DBT se pokazala učinkovitom u kontroli samoubilačkog ponašanja.

Premda naše razumijevanje učinkovitog liječenja poremećaja ličnosti neprestano raste, što se god ranije liječenje zatraži, to je vjerojatnije da će biti uspješnije.

Obitelj i prijatelji osoba sa shizofrenijom često mogu osjećati zbuñenost i uznemirenost. Podrška i edukacija, kao i bolje razumijevanje bolesti u zajednici važan su dio liječenja.

Gdje se obratiti za pomoć

- Svom liječniku opće prakse.
- U svom društvenom zdravstvenom centru.
- U svom društvenom centru za duševno zdravlje.

Za informacije o uslugama vidite Društvenu pomoć i socijalne usluge kao i brojeve 24-satne hitne službe u svom lokalnom telefonskom imeniku.

Ako vam je potreban tumač pozovite (TIS) na 13 14 50.

Za hitnu savjetodavnu pomoć nazovite Lifeline na 13 11 14. Lifeline služba vam također može dati kontakte, daljnje informacije i pomoć.

Više informacija možete naći na:

www.mifa.org.au
www.sane.org
www.mmha.org.au

Insert your local details

O ovoj brošuri

Ovo je jedna iz niza brošura o duševnoj bolesti koje financira vlada Australije u sklopu Nacionalne strategije o duševnom zdravlju (National Mental Health Strategy).

Ostale brošure iz ove serije su:

- Što je duševna bolest ?
- Što je anksiozni poremećaj?
- Što je bipolarni poremećaj raspoloženja?
- Što je depresivni poremećaj?
- Što je poremećaj jedenja?
- Što je shizofrenija?

Besplatne primjerke svih brošura možete dobiti od Odjela za duševno zdravlje i radnu snagu Ministarstva za zdravstvo i starenje pri vladi Australije: (Mental Health and Workforce Division of the Australian Government Department of Health and Ageing):

GPO Box 9848

CANBERRA ACT 2601

Tel **1800 066 247**

Fax **1800 634 400**

www.health.gov.au/mentalhealth

Za primjerke brošura na drugim jezicima pozovite Multikulturno duševno zdravlje Australije na

(Multicultural Mental Health Australia) (02) 9840 3333.

www.mmha.org.au

